Energiateollisuus

Janne Kauppi
13.9.2023

Eduskunnan talousvaliokunta
TaV@eduskunta.fi

Asia: U 121/2022 vp Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksesta arvopapereiden määritystoiminnan sääntelyn muuttamisesta (clearing-paketti)

Energiateollisuus ry:n lausunto Valtioneuvoston eduskunnalle lähettämästä kirjelmästä koskien komission ehdotusta arvopapereiden määritystoiminnan sääntelyn muuttamisesta

ET kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto ja toteamme kantanamme seuraavaa.

Avoimet, vakaat, likvidit ja läpinäkyvät EU:n energiamarkkinat takaavat toimitusvarman, kestävän ja kilpailukykyisen energiantoimituksen kuluttajille. ET pitää komission lainsäädäntöehdotuksia pääsääntöisesti hyvinä ja kannatettavina. Ehdotukset pääosin tukevat markkinatoimijoiden edellytyksiä toimia, jotta toimitusvarma, kestävä sekä kilpailukykyinen energiantoimitus varmistetaan toimivien energiamarkkinoiden kautta.

Vakuusvaatimukset ja niiden läpinäkyvyys

ET kannattaa avoimempaa ja läpinäkyvämpää viestintää energiayhtiöiden suuntaan vakuusvaatimuksista, mikä parantaa ennustettavuutta ja valmistautumista yhtiöiden vakuusvaatimusten suhteen. Erityisesti osapuolten likviditeettiaseman huomioiminen päivän sisäisten vakuusvaatimusten keräämisessä on tärkeä lisäys. Tällä hetkellä päivän sisäisten vakuusvaateiden keräämiset ovat energiayhtiöille haastavia erityisesti aikataulullisesti. Lisävakuus pitää toimittaa 90 minuutissa pyynnön tultua, mutta pyyntö lisävakuuden asettamisesta saattaa tulla niin myöhään, ettei siihen teknisesti ole mahdollista vastata.

Pankkitakausten hyväksyminen vakuutena

ET kannattaa vakuusmateriaalien laajentamista siten, että pankkitakaukset hyväksytään jatkossa keskusvastapuolille käyväksi vakuudeksi. Tunnistamme komission ehdotuksesta kuitenkin kolme teemaa, joita olisi syytä muuttaa tai tarkentaa, jotta pankkitakausten hyväksymisen hyöty olisi mahdollisimman optimaalinen.

Ensiksi mainintaa pankkitakauksista olisi syytä selventää, jotta se sisältäisi myös vakuudettomat pankkitakaukset. Vakuudettomat pankkitakaukset hyväksyttiin väliaikaisesti hyväksytyksi vakuudeksi tilapäisissä poikkeustoimenpiteissä lokakuussa 2022, mutta sen voimassaolo pankkitakausten osalta päättyy kuluvan vuoden marraskuun 29. päivä.

Toiseksi komission ehdotuksessa ei oteta huomioon pankkitakausten osalta energiayhtiöitä, jotka ovat selvitystalon suoria jäseniä, vaan ainoastaan pankit. Valtaosa suomalaisista ja pohjoismaisista markkinatoimijoista on selvitystalon suoria jäseniä, joten ehdotusta tulisi muuttaa siten, että myös selvitystalon suorina jäseninä olevat energiayhtiöt otetaan huomioon. Lainaus komission

ehdotuksesta, "*where bank guarantees are provided to a CCP, that CCP shall take them into account when calculating its exposure to the bank that is also a clearing member*."

Kolmanneksi komission ehdotus on tulkittavissa siten, että keskusvastapuoli saa itse päättää hyväksyykö se pankkitakauksia vakuuksina vai ei. Selkeyden ja varmuuden vuoksi keskusvastapuolia voisi velvoittaa hyväksymään pankkitakaukset hyväksyttävinä vakuuksina, mikäli määritysosapuoli niin vaatii.

Pankkitakausten hyväksyminen vakuutena helpottaisi energiayhtiöiden likviditeettihaasteita erityisesti poikkeuksellisissa ja epävakaissa markkinatilanteissa, jolloin käteisen sijasta vakuuksia voitaisiin kattaa pankkitakauksilla.

Määrityskynnysarvon laskentamenetelmän muutos

ET kannattaa määrityskynnysarvon laskentamenetelmän muuttamista suuntaan, jossa otetaan huomioon vain ne johdannaissopimukset, joita ei ole määritetty toimiluvan saaneessa EU-keskusvastapuolessa tai tunnustetussa kolmannen maan keskusvastapuolessa. Laskentamenetelmän muutos käsittelee oikein OTC-sopimuksiin liittyvät riskit. EMIR-asetuksen tarkoitus on vähentää rahoitusjärjestelmän systeemistä luottoriskiä keskusvastapuoliselvityksen avulla, joten on loogista, että ne instrumentit, jotka eivät aiheuta luottoriskiä, suljetaan pois määrityskynnysarvon laskennasta.

Finanssialan ulkopuolisten konsernien keskitetty rahoitus- ja riskienhallintatoiminta

ET on erityisesti huolissaan komission ehdotuksesta EMIR artiklan 10 (3) muuttamiseksi, sillä komission ehdotuksessa finanssialan ulkopuolisen konsernin sisäiset johdannaiset ja konsernin kokonaisriskiä vähentävät, muun kuin suojattavaa liiketointa harjoittavan konserniyrityksen tekemät ulkoiset OTC-johdannaiset tulisivat mukaan OTC-johdannaisten määrityskynnysarvon laskentaperustaan, mikä merkittävästi heikentäisi finanssialan ulkopuolisten konsernien mahdollisuutta harjoittaa keskitettyä rahoitus- ja riskienhallintatoimintaa. Nykyisessä, voimassa olevassa EMIR-asetuksessa (art. 10 (3)), konsernin kokonaisriskin vähentämiseen liittyvät ja siten käytännössä myös konsernin sisäiset johdannaiset on nimenomaisesti rajattu määrityskynnysarvon laskentaperustan ulkopuolelle, mikä mahdollistaa finanssialan ulkopuolisten konsernien keskitetyn rahoitus- ja riskienhallintatoiminnan. Keskitetty rahoitus- ja riskienhallintatoiminta alentaa konsernin kokonaiskustannuksia verrattuna komission ehdotukseen, joka pakottaisi konserniyhtiöt luomaan erilliset, yhtiökohtaiset rahoitus- ja riskienhallintarakenteet. Yhtiökohtaisten rakenteiden lisäkustannukset nykytilaan verrattuna tulisivat viime kädessä kuluttajien maksettaviksi.

Valtioneuvoston kirjelmässä tätä komission muutosehdotusta ei olla huomioitu lainkaan. ET:n mielestä muutosehdotus on kuitenkin siinä määrin merkittävä, että se tulisi huomioida myös valtioneuvoston kannassa, kuluttajiin kohdistuvaa kustannusrasitusta pienentävällä tavalla.

Konsernin sisäisten raportointien poikkeuksen poistaminen

ET vastustaa komission ehdotuksen EMIR artiklan 9 (1) muutosehdotusta, jossa ehdotetaan poistettavaksi poikkeusta konsernin sisäisistä raportoinneista. Poikkeuksen poistamisella voi olla tahattomia seurauksia raskaiden, suhteettomien ja kalliiden raportointivaatimusten merkeissä.

Energiayhtiöt hyödyntävät EMIR-asetuksessa määritettyjä mahdollisuuksia yksinkertaistaakseen johdannaisten raportointivelvollisuuksia:

- Konsernin sisäiset johdannaistransaktiot, jotka tehdään pääasiassa riskien vähentämiseksi, hyötyvät vuoden 2019 EMIR-uudistuksen yhteydessä käyttöön otetusta raportointivapaudesta.
- OTC-johdannaiset raportoidaan finanssialan tai finanssialan ulkopuolisten vastapuolien toimesta
- Pörssikaupan kohteena olevat johdannaiset raportoidaan määritysosapuolten toimesta

Tämä tarkoittaa, että moni yhtiö, mukaan lukien pienet ja keskisuuret yhtiöt, ovat lopettaneet oman raportointi-infrastruktuurin operoinnin hyödyntäen edellä mainittuja vaihtoehtoja. Konsernin sisäisten raportointien poikkeuksen poistaminen tarkoittaisi sitä, että yhtiöt joutuvat investoimaan uudelleen raportointijärjestelmiinsä ja infrastruktuuriin, mikä on muuttumassa vielä monimutkaisemmaksi huhtikuun 29. päivä vuonna 2024 voimaan astuvien muutosten seurauksena. Ehdotus on ristiriidassa myös edellisen EMIR-uudistuksen kanssa, jossa haluttiin alentaa yhtiöiden taakkaa raskaiden raportointivaatimusten suhteen.

Energiayhtiöt voivat jatkossakin olla keskusvastapuolen suoria jäseniä

Kannatamme vankkojen keskusvastapuolten jäsenyysvaatimusten ylläpitämistä. Erityisesti suomalaisesta ja pohjoismaisesta näkökulmasta on tärkeää, että finanssialan ulkopuoliset toimijat voivat jatkossakin olla keskusvastapuolten suoria jäseniä.

Lisävaatimukset finanssialan ulkopuolisille osapuolille

ET:n mielestä on epäselvää, miten finanssialan ulkopuolisten osapuolten tulee osoittaa täyttävänsä lisävaatimukset. Jos asetetaan kategorisesti tavoitteeksi tukea keskusvastapuolten riskienhallintaa, on vaarana ylilyönti vaatimuksissa, mikä johtaa resurssien epäoptimaaliseen kohdentumiseen talousjärjestelmässä. Seurauksena on heikentyvä talouskasvu, vihreän siirtymän hidastuminen ja korkea energian hinta. Vaatimusten ja oikeuksien tulisi olla tasapainoisia talouden eri toimijoille, jotta yhteiskunnan kokonaisetu voi toteutua. Keskusvastapuolten tulisi vuorostaan hyväksyä vakuudettomat pankkitakaukset, ja keskusvastapuoliin tulee kohdistaa huolellista ja laadukasta valvontaa.

Yleiset kommentit ja huomiot

Valtioneuvoston kirjelmässä on kuvattu ja huomioitu hyvin vaikutuksia finanssialan ulkopuolisiin toimijoihin, joista ET on suurelta osin samaa mieltä. Erityisesti valtioneuvoston suhtautuminen keskusvastapuolille käyvän vakuusmateriaalin laajennukseen on kannatettavaa. Toisaalta ET on huolissaan resurssien epäoptimaalisen kohdentumisen riskistä talousjärjestelmässä finanssialan ulkopuolisille osapuolille ehdotettujen lisävaatimusten seurauksena.

Lähtökohdan tulisi olla, että rahoitusmarkkinasektori ja keskusvastapuolet pystyvät osoittamaan valvovalle viranomaiselle, että niillä on olemassa riittävät välineet riskienhallintaan. Jos lähtökohdaksi sääntelyssä otetaan kategorinen ”*lähtökohtaisesti muiden sektoreiden riskejä ei tule siirtää rahoitusmarkkinasektorin ja keskusvastapuolten kannettavaksi*.”, niin syntyy riski resurssien epäoptimaalisesta kohdentumisesta talousjärjestelmässä, kun talouden eri toimijoille asetettavat vaatimukset eivät välttämättä toteudu tasapainoisina, taloudellisen optimointiprosessin ja riskienhallinnan seurauksena. Tämä johtaisi heikentyvään talouskasvuun, vihreän siirtymän hidastumiseen ja korkeaan energian hintaan. Rahoitussektorilta ja keskusvastapuolilta ei tule poistaa kannustimia huolelliseen, omaan riskienhallintaan. Niiltä sen sijaan tulee sitä vaatia, ja tätä pitää myös viranomaisten huolellisesti valvoa.

EU-määrityskynnysarvot ovat globaalisti vertaillen hyvin alhaiset, mikä asettaa EU-yritykset globaalisti huonompaan kilpailuasemaan ja hidastaa siirtymää puhtaaseen energiajärjestelmään. Alhaiset määrityskynnysarvot myös nostavat energiayhtiöiden kustannuksia sekä välittyvät asiakkaille korkeampana energian hintana. Alhaiset määrityskynnysarvot pakottavat energiayhtiöt pitämään paljon käteistä tai siihen verrattavaa varallisuutta, mikä on tehotonta talouskasvun ja vihreän siirtymän kannalta.

Energiayhtiöiden tulisi pystyä hallitsemaan riskejään optimaalisimmalla mahdollisella tavalla, jotta energiakustannukset EU:ssa alentuisivat, talouskasvu elpyisi ja vihreä siirtymä toteutuisi ripeästi. OTC-johdannaiskauppaa ja selvitysmenettelyn alaista johdannaiskauppaa haittaavat esteet on syytä poistaa ja antaa taloudellisen optimointiprosessin ja riskienhallinnan kohdentaa resurssit parhaalla mahdollisella tavalla. Viranomaiset valvovat prosessien ja riskienhallinnan riittävyyttä.

Lisätiedot:
Janne Kauppi (janne.kauppi@energia.fi, 050 478 7415)
Asiantuntija | Energiamarkkinat
Energiateollisuus ry